

“L'excés de premis crea confusió, però el d'Honor és positiu”

El XXXVI Premi d'Honor de les Lletres Catalanes ha distingit la trajectòria de Joan F. Mira, un dels premiats més joves de la història del guardó d'Òmnium Cultural. Nascut a València l'any 1939, ha destacat com a novel·lista, traductor, assagista i articulista. Joan Fuster, Manuel Sanchis Guarner, Vicent Andrés Estellés i Enric Valor són els altres valencians distingits amb aquest alt reconeixement.

Joan Francesc Mira (València, 1939) és el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes del 2004. Va ser triat per un jurat designat per Òmnium Cultural i format per Max Cahner, Josep Gifreu, Josep Laporte, Albert Marent, Vinyet Panyella, Josep M. Domingo, Salvador Cardús, Pere Tió i Ricard Torrents.

— Què estàveu fent quan us van comunicar la notícia del premi?

— Llegia. El que faig cada dia aquelles hores de la nit. Cada dia de la vida. Les meues hores de lectura nocturna. De deu a una. Em va trucar Jordi Porta, president d'Òmnium Cultural, cap a les 23.30 pasades.

— Quin llibre llegíeu?

— Una novel·la molt interessant de Thomas Pynchon, *Mason & Dixon*, una gran novel·la de fa molts pocs anys, del 1998 o 1999. Explica una història molt curiosa. Els protagonistes són dos astrònoms anglesos del XVIII, Charles Mason i Jeremiah Dixon, que els envien a Ciutat del Cap a observar el trànsit de Venus, curiosament el que s'ha tornat a produir aquests dies. I després els personatges se'n van als Estats Units i hi tracen la línia que separa Pennsilvània i Maryland, que simbolitza la separació del nord amb el sud en la guerra civil. És una novel·la diènim dels aspectes foscos de la il·lustració, del XVIII. És una odissea amb elements de Woody Allen i els germans Marx.

— Una novel·la històrica?

— No sé què és una novel·la històrica. Una gran part dels personatges són històrics. És un relat molt ben documentat i

escrit amb un llenguatge entre Joyce i els grans guionistes del cinema americà. La gran novel·la del XX, i del XXI, continua sent la novel·la americana, el que passa és que aquí no la coneixem prou. Molts només han llegit Mario Puzo i Ken Follet, i no és això.

— De quins aspectes foscos de la il·lustració parla la novel·la?

— Les formes d'autoritarisme i de control social, de les contradiccions entre les creences i la ciència, de les noves formes de colonialisme, amb l'aparició de l'esclavatge occidental a Àfrica. És una novel·la de l'època de les llums. Gran literatura.

— De nit no escriviu mai?

— No. Només de dia. De nit no puc escriure. Mai.

— Tinc entès que esteu traduint els Evangelis. Per què?

— Ja està fet. Publicaré la traducció a Proa, la tardor vinent. Per què? Una mica com el cas de *La Divina comèdia*, per fer llegir un clàssic de la literatura europea que no llegeix ningú.

— Europea?

— Europea. A consciència, ho he dit. És un dels llibres fundacionals de la literatura europea. No n'hi ha cap altre que haja produït tants personatges i escenes que s'hagen difós tant, tret de *l'Alcorà*, que és un altre tema que desconec. El problema dels Evangelis és que la poca lectura que ara se'n fa és doctrinal, dogmàtica. Se'n llegeixen fragments per saber quin és el missatge dogmàtic, teològic, moral. Ningú no el llegeix com una narració, i curiosament inaugura un gènere literari nou, peculiar.

“Em puc permetre el privilegi de destinar dos anys a fer una traducció gràcies a la meua llibertat personal, de persona deslligada de les institucions, i a la meua condició d'automarginat de la universitat”

—Quin text heu traduït?

—El que es considera el més rigorós, el text grec editat a Alemanya, que és el que ha utilitzat la Fundació Bíblica Catalana.

—Quina diferència hi haurà entre la vostra traducció i la de la Fundació Bíblica?

—La diferència que hi ha entre un text doctrinal i un text literari. Hi haurà diferències textuais, no perquè diga coses diferents, sinó perquè les dic d'una altra manera. Per exemple, en totes les traduccions apareix l'Esperit Sant, fent veure que és una de les tres divinitats, quan el dogma és de dos o tres segles després. Ei que llegia o escrivia pensa en l'alè sagrat de Déu, no en l'Esperit Sant, en majúscules. La traducció és una aventura personal, com va ser el Dant. Amb Dant vaig aconseguir que la gent llegira la *Divina comèdia*. Qui sap si algun dia faré una tercera bogeria, que serà la de traduir l'*Odissea*. Una traducció d'aquestes són uns dos anys a temps complet. Però m'ho puc permetre, perquè és un efecte de la meua llibertat personal, de persona deslligada de les institucions.

—A temps complet, però deixant un racó per a les classes i els articles, no?

—De classes, ja en faig poques, gràcies a la meua condició d'automarginat de la

universitat. A la universitat he cobert honestament uns mínims.

—Per voluntat personal o per alguna mena d'incompatibilitat amb el gremi universitari, amb el món acadèmic?

—La universitat no té cap culpa, és una opció meua, personal. Fer una carrera universitària hauria volgut dir ser cap de departament, dirigir tesis, etcètera, i això és una professió a la qual vaig renunciar fa més de vint anys. No hi ha prou vida per a tot. Havia de triar entre la literatura i la universitat i vaig optar per la literatura sense renunciar del tot a la universitat.

—Ho trobeu pesat, això de fer un article setmanal en aquesta revista?

—És pesat, per a mi, perquè intente fer-lo bé, dir alguna cosa, pensar-lo abans. Però EL TEMPS és la meua casa, ja d'abans d'existir. L'article és una manera de tenir una presència, un contacte amb un públic que més o menys és fidel. Molta gent em comenta que obre la revista pel darrere, per començar a llegir-la pel meu article.

—Salvador Cardús, membre del jurat, va parlar, en la glossa que us va dedicar en l'acte del Palau de la Música, dels vostres “imprescindibles articles d'EL TEMPS”.

—Ja li vaig dir que havia fet una presentació un mica acadèmica, com és habitual en ell, i que va insistir en les coses que més li interessaven, com són els articles, i no tant en el que no li interessa, com és la meua faceta literària.

—Podríeu descriure l'emoció que va sentir en rebre la notícia i, després, durant l'acte del Palau de la Música?

—El moment de saber-ho és aquella sensació que s'ha complert alguna cosa. Si pensava que potser algun dia havia d'arribar, pensava que seria més tard. L'impacte físic es va produir en el moment d'aparèixer a l'escenari i veure el Palau ple, i la gent dreta. És com un xoc.

—Hem començat, per culpa de la lectura del moment, parlant d'Amèrica, país que us té el cor robat. No és gaire freqüent veure un enamorament així en una persona de sòlida formació grecollatina.

—Potser perquè des de molt jove, des dels vint anys, he pogut llegir literatura en anglès. Vaig començar a llegir literatura americana molt aviat i em vaig rendir a la qualitat dels escriptors. I com més

n'he llegida, més m'he sentit satisfet. Com a literatura i com a pou d'experiència. El meu interès pels Estats Units no té res a veure amb el fet que hi haja viscut. És una cosa molt anterior al temps que hi vaig viure. La qualitat, la potència, dels novel·listes americans és immensa. És inacabable. Des de Faulkner a Roth, actualment, no s'acaba mai.

—En el vostre discurs del Palau de la Música va reclamar més rigor als crítics literaris. No hi ha prou crítica de prestigi, però, curiosament, es publiquen més llibres que mai.

—La crítica que es fa és excessivament benèvola i d'altra banda és més descriptiva que valorativa. És més ressenya que judici crític. Jo tinc un concepte de crític que és molt simple i de sentit comú. Demane que diguen si un llibre és bo, regular o dolent, i perquè.

—També va criticar l'excés de premis. Per què penseu que és perjudicial que n'hi hagi tants?

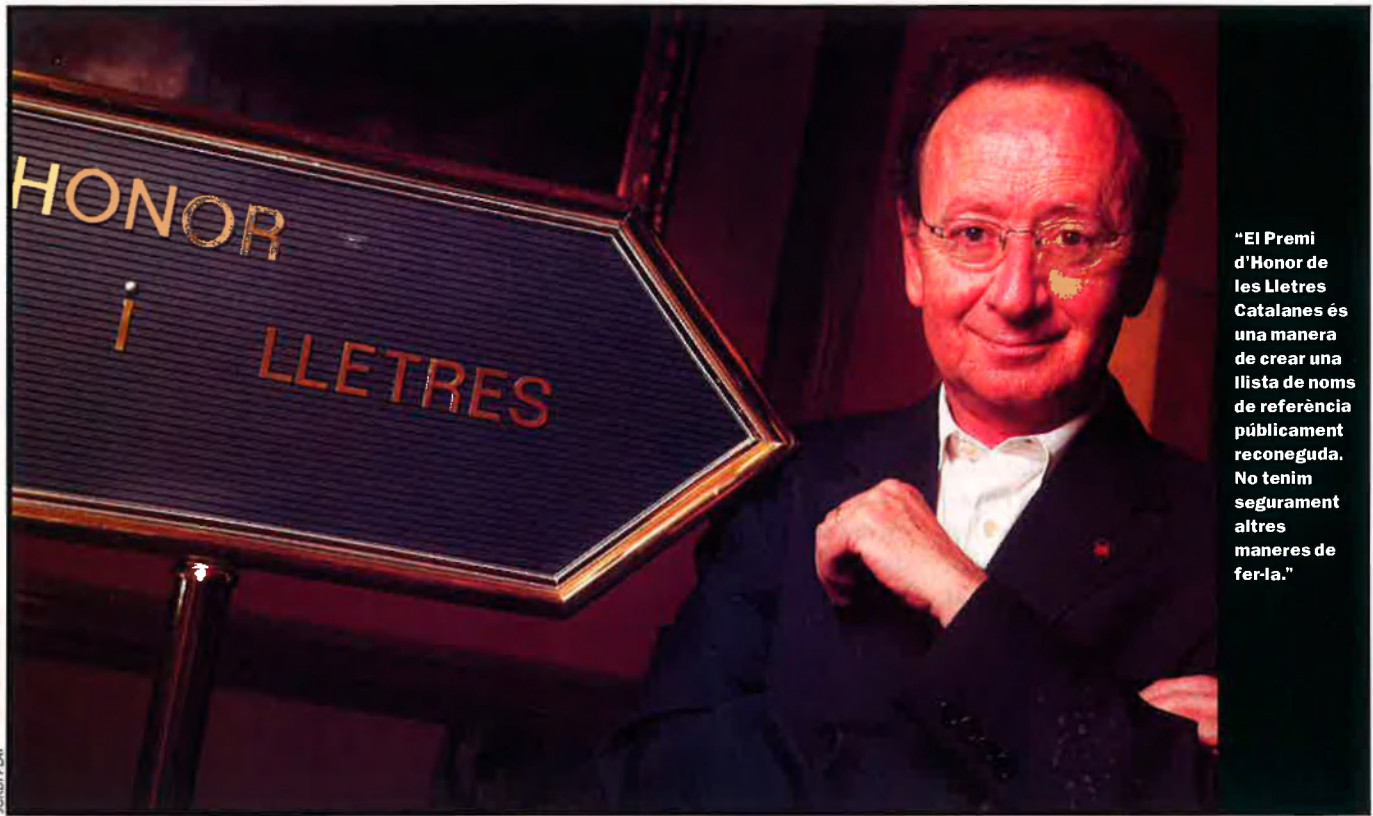
—L'excés de premis crea una certa confusió, i la sensació que tot s'hi val, perquè la persona que en guanya un es pensa que ja ha assolit un nivell d'excel·lència, però com que n'hi ha tants, no tots els guanyadors poden ser excel·lents. Els premis literaris, en la nostra situació, són necessaris perquè són un estímul a la creació, però l'excés crea aquesta confusió.

—Baixa el llistó d'exigència.

—Sí. Jo, que he estat moltes vegades en els jurats, es premia allò que més s'aguanta comparat amb la resta, encara que no siga un llibre satisfactori, però, com se sap, declarar-lo desert fa molt lleig, i per això normalment es donen. En altres llengües tenen una base editorial i crítica més sòlida, i només un parell o tres de grans premis i prou.

—El Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, creat durant el franquisme, penseu que té ara una raó plena d'existir?

—Sí. Perquè és una manera de crear una llista de noms de referència públicament reconeguda. Al nostre país segurament no tenim altres maneres de fer-la. Que pot estar més o menys encertada, que potser si l'analitzem en detall podem comentar que hi manca un nom que a alguns els pot semblar més important que un nom que sí que hi és, però tota llista és susceptible de ser comentada.

"El Premi d'Honor de les Lletres Catalanes és una manera de crear una llista de noms de referència públicament reconeguda. No tenim segurament altres maneres de fer-la."

— En la llista de premiats hi afegiríeu un nom que hi hauria pogut figurar i no hi és?

— **Joan Perucho.**

— Edicions Bromera va anunciar fa temps que prepareu una semblança de Vicente Blasco Ibáñez, que es publicarà en una col·lecció il·lustrada, la mateixa on va publicar les biografies de Sant Vicent Ferrer i els Borja. Cal deduir que la biografia de Blasco Ibáñez és un encàrrec?

— **Efectivament. Un encàrrec que vaig acceptar perquè pensava que valia la pena recol·locar el personatge, com vaig acceptar parlar de Sant Vicent Ferrer. Són, a més, llibres que tenen una gran difusió, que arriben a molta gent. Blasco Ibáñez és un personatge tan confús i increïble com podien ser els Borja. Us recomane el text de Pla sobre Blasco Ibáñez, sensacional, i un altre de Fuster escrit en el centenari del seu naixement. Era un espanyolista de pedra picada, però una bèstia universal.**

— Éreu lector de Blasco Ibáñez?

— **Havia llegit tres de les novel·les valencianes, les més conegudes, *La barraca*, *Entre naranjos* i *Cañas y barro*. Tenen**

una potència descriptiva superior a la novel·la realista espanyola del seu temps. El que és divertit d'ell és la seua etapa francesa, quan vivia com un paixà a la Costa Brava. Blasco Ibáñez és el primer escriptor que es fa ric amb els drets d'autor i amb els articles a la premsa. La cadena americana Hearst li paga fortunes.

— L'impacte del polític Blasco Ibáñez sobre València i el País Valencià penseu que va produir efectes beneficiosos o perjudicials?

— **Contradictoris. Ja en vida s'havia convertit en un personatge mític. Per altra banda, va deixar al seu darrere un fenomen parapolític, el blasquisme, que va derivar en un populisme de tendències reaccionàries i que va anar a petar al blaverisme o coses equivalents.**

— Quan ell era un home culte, políticament preparat, no?

— **Sabeu quina era la seua ideologia? La Revolució Francesa.**

— Normal, en un francmaçó de la seva època.

— **L'únic concepte d'estat era Espanya, i no podia entendre res més. El nacionalisme català el veia com un producte de la burgesia reaccionària i clerical.**

— **Mor el 1928 i no té temps a veure l'aparició del catalanisme francmaçó, d'Esquerra Republicana. És a dir, no va ser a temps de veure com sorgia un catalanisme al marge de la burgesia i de l'Església, per una banda, i, per l'altra, com apareixia la francmaçoneria catalanista.**

— **Clar. I penseu que ja a partir del 1906 es va deslligar de la política espanyola. La República el va recuperar com a personatge simbòlic. L'any 1932 les seues restes es traslladen a València, escortat per l'armada francesa i rebut per l'armada espanyola. Ma mare em recordava que l'esperaven al port de València dos presidents, el de Madrid, Alcalá Zamora, i el de Barcelona, Macià. Va ser impressionant. Era una gran figura republicana. Ell es defineix com a republicà. No tenia cap més definició.**

— Finalment, pel que fa a la novel·la, com tenim la propera?

— **Fa dos anys que l'estic barrinant. El setembre la començaré a escriure. Seran normalment uns altres dos o tres anys més.**

Lluís Bonada